

A LEHETŐSÉGEK JÓZAN ISMERETÉBEN (Era socialistá, 1973. 13.)

A központi elméleti és társadalmi-politikai folyóirat e száma *A szocialista társadalom fejlődésének dialektikája* című rovatában Radu Florian, az *Aramlatok és eszmékben* pedig Pavel Apostol cikket közli a szocialista építés, illetve a jövőkutatás néhány időszerű vonatkozásáról.

Florian írásában ismét utal arra, hogy a társadalmi tulajdon és a termelékenység, illetve a nemzetgazdaság rentabilitásának szintje közötti ellentmondás megnyilvánul társadalmunk osztályviszonyainak körében is, érinti a különféle társadalmi kategóriák érdekeinek kielégítését szolgáló lehetőségek színvonalát, s ezzel e kategóriák egymáshoz viszonyulását. Ennek az ellentmondásnak egyik fontos, a munkásosztály és a szövetkezett földművelés viszonyán is nyomot hagyó formája a városi és a falusi környezet között létező (nem elhanyagolható) különbség. Az ellentmondás alakulása, a megoldásra irányuló társadalmi cselekvés határozza meg a jelenlegi stratégiai szakasz társadalmi mobilitásának egyik legfontosabb folyamatát. A szocialista nemzetgazdaság iparosítására irányuló pártpolitika kiváltja a falusi népesség nagy csoportjainak városba irányulását. A magas termelékenységű nemzetgazdaság megköveteli az elégtelenül iparosodott mezőgazdaság aktív népességtöbbletének bevonását a feldolgozó iparba és a szolgáltatási ágazatokba. A mobilitás e folyamata (amelyek során „feltöltődnek” a városiasodott társadalmi kategóriák) a szocialista nemzetgazdaság működésében társadalmi problémákat is okoz. Bizonyos falusi népességcsoportok átültetése a mezőgazdasági munkakörből az ipariba mutációt jelent a lazább fegyelemből a korszerű technológia megkövetelte magasabbra. Az implikációk nagyon is észrevehetők.

A szerző sürgeti annak az irányzatnak a meghaladását, amelynek érvényesülése során a falvakon bekövetkezik az idősebb női népesség összpontosulása. Az osztályjellegű különbségek felsorolásakor Florian arra is utal, hogy még fennállnak ilyenek a munkásosztály és az értelmiség között is, ami a rendszer funkcionalitásában betöltött nem azonos szerepüknek, szervezetségi színvonaluk, társadalmi cselekvőképességük különböző-

ségének tulajdonítható. A munkásosztály vezető szerepének fenntartását éppen az osztálykülönbségek létezése határozza meg a differenciák felszámolásáig.

Pavel Apostol a különféle mítoszok elég sokáig elhúzódo alkonját, valamint a történelem materialista értelmezését és a determinizmust, a szocializmus távlatait a jövőkutatás ideológiai összefüggéseiben tárgyalva, előbb emlékeztet O.K. Flechtheim megállapítására, amely szerint „a dezideologizálás doktrínája” lényegében „az ideológiamentesség ideológiája”, s George Orwellt idézve („Aki a múltat ellenőrzi, a jövőt is ellenőrzi; aki a jelen ellenőrzi, a múltat is ellenőrzi”), az ideológiánélküliségről megfogalmazza: olyan csinálmány, amelynek rendeltetése a jövőre vonatkozó nézetek társadalmi, osztályjellegű, érdek- és hatalmi szempontú implikációit elkendőzni.

Flechtheim számos értelmezésre lehetőséget nyújtó fejtegetéseinek kritikai elemzése során bizonyos szocialista országok fejlődésében mutatkozó negatív vonatkozásokra utalva jegyzi meg, hogy a szocializmus fejlődése pozitív távlatoknak láttatása nem jelent kritikátlan és apologetikus derülést.

„Alaposabb megfontolásra érdemes a válasz keresése a következőkre: vajon a szocialista országok fejlődésében megnyilvánult hiányosságok nem éppen annak tulajdoníthatók-e, hogy a hatalomátvétel és a főbb termelőeszközök államosítása után ezen országok többségében a munkásosztálynak az előző — s nemcsak a nemzetgazdaságra korlátozott — gyengénfejlettség hosszú ideig érvényesülő hatásainak felszámolásával egyidejűleg kellett rátérnie az új társadalmi rendszer építésének útjára. [...] Az ilyenszerű objektív nehézségek figyelembe veendők mind a szocialista országok helyzetének diagnosztizálásában, mind jövőndő fejlődésük előrejelzésében. A jelenlegi helyzet — jellemző ellentmondásaival egyetemben — nagyrészt az előző fejlődés következménye, Románia viszonylatában pedig tükrözője a nyugati kapitalizmustól való gazdasági függőség hosszú lejárát okozatának is. Nem szabad megfelekedezni a szocializmus sajátos ellentmondásairól sem, megoldásuk a fejlődés motorja. A román kommunis-ták tárgyilagos helyzetfelmérését és realista álláspontját tanúsítja a mai Romániának *fejlődő szocialista országgént* való jellemzése is.”